

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Станева, Красимира

Доцент, Доктор, Факултет Стопанско управление, Лесотехнически университет,

Ключови думи: здравен туризъм, управление, анализ, унгарски модел, уелбин туристически продукти

ВЪВЕДЕНИЕ

Когато се коментират възможностите за динамично развитие на здравния туризъм в нашата страна е необходимо да се определи неговата система, която представлява сложен комплекс от взаимно допълващи се елементи, всеки от които има своето самостоятелно място и собствено развитие, но подчинено на общата цел - здравна превенция (Trendafilov, 2013; Dimitrova, 2014, Вълев, 2014).

Базирайки се на нормативната уредба (Закон за туризма), като оценяваме разновидностите, които се прилагат в нашата страна и спецификата на туристическата инфраструктура, разглеждаме здравния туризъм като добре работеща система от следните елементи:

- Медицински туризъм;
- Балнеологичен (Медикал СПА) туризъм;
- Уелнес туризъм;
- СПА туризъм.

СПА туризмът като основен структурен елемент от здравния туризъм се радва на специално внимание в туристическия сектор поради достъпност до предлаганите модерни практики за поддържане на добър здравен статус на населението. Ролята му в здравната превенция се изразява в осъзнатата потребност да се търси баланс между емоционално, духовно и физиологическо здраве. Различните услуги, които се предлагат от бүти СПА центрове го превърнаха от атрактивен и желан начин на живот в ежедневна необходимост, доставяща елегантен комфорт на клиента (Димитрова, 2009, 2012).

Връзката между СПА и здравен туризъм се осъществява посредством развитата балнеологична мрежа в страната, където се предлагат различни терапевтични процедури (Nesheva, 2015), използвайки натурални ресурси и продукти.

МЕТОДИ:

Използван е методът на сравнителен анализ, по актуална документация между унгарския и български модели за здравна превенция и здравен туризъм. Приложен теоретичен анализ за извеждане и трансфер на добри практики за ефективно управление на услуги, персонал и продукти.

РЕЗУЛТАТИ

Проучването обобщава данни по отношение на наличие на туристически ресурси - природни и антропогенни, качество на околната среда, наличие на квалифицирани специалисти и добра обучителна среда (период 2007-2017 г.) (Димитрова, 2009, 2012, Станева, 2009, 2010).

- **Наличие на природни туристически ресурси :** Те осигуряват необходимите количества за развитие на балнеологични центрове с висок капацитет и се свързват с находищата на минерални води, лиманна и изворна кал, торф и бентонитови глини и от техните специфични качества, които определят физиологичното им въздействие върху човешкия организъм. В това отношение България е богата на ресурси, чието качество ги определя като високо конкурентни на ресурси и продукти от

известни курорти - Виши, Карлови Вари, Мариянские Лажне и т.н. Определящата роля за развитие на балнеотуризма са съществуващите природни предпоставки за неговото развитие са специфичното съчетание между наличие на минерални и хидротермални извори, лечебна кал, добри екологични условия и съчетание от море и чисти планини. Лечебният ефект на климата в определени региони от страната е природен ресурс, който има своето място в цялостната система за устойчиво развитие на сектора. В България има над 240 находища с минерални води, повече от 500 извора и сондажа, чийто общ дебит е около 31 000 л/сек или 270 млн литра в денонощие (Станева, 2013);

- **Образователните традиции в областта на рехабилитацията:** България е привлекателно място за придобиване на професионална подготовка поради наличната образователна база, възможности за покриване на всички образователни нива в съответствие с европейските стандарти - специалист, професионален бакалавър, бакалавър, магистър и доктор. Доброто георазпределение на обучителните центрове е допълнително предимство при изработване на модел за развитие на Медикал SPA и уелнес туризма. България е със завоювани позиции на образователния пазар в областта на медицинската рехабилитация, кинезитерапията, физиотерапията и ерготерапията. Българските преподаватели са ценени партньори и желани професионални консултанти в страните от Балканския регион (Balkan Spa Summit, 2011, 2012).

- **Нормативна база:** Добър знак за професионалното развитие на СПА практикуващите е изготвяната нормативна промяна, засягаща необходимостта от класифициране на професиите. Регламентирането на ясни професионални критерии за необходимите компетентности в централните, предлагащи медикал СПА и уелнес процедури, е сериозен напредък в приобщаването ни към водещи страни в този сектор. Същевременно това би могло да се приеме и като неоспорим ключов критерий за развитието на сектора;

- **Качество на околната среда:** Сравнително добрата характеристика на околната среда в районите, които предлагат медикал СПА и уелнес процедури, е предпоставка за развитието на туризма. Недостатъчно е оценен абиотичният компонент в наличните маркетингови програми. Особено ценна информация за чуждестранни клиенти е качество на питейните води, водите за къпане, атмосферният въздух, наличието на антропогенни замърсители, които са в непосредствена близост с туристическия обект. Екологичният одит на всеки обект, предлагащ медикал СПА, СПА и уелнес туристически пакети, е абсолютна необходимост в специализираното портфолио на обекта. Приобщавайки тази базова информация към маркетинговите материали, качеството на предлаганите услуги неимоверно нараства и атрактивността на обекта се увеличава, което неизбежно ще повлияе върху финансовата ефективност на медикал СПА туризма.

ДИСКУСИЯ

Представяме анализ на «добрите практики» в страни от Европейския съюз. Използван е унгарския модел, като полезен и доказал във времето си своята функционалност модел за управление на здравния туризъм на макро- и микро ниво е разработената едноименна програма за неговото развитие в Унгария, която от 2001 г. се счита като сериозно постижение на здравната превенция за населението.

В процеса, при който се създават условия хората да контролират здравето си и да се възползват от възможностите за подобряване на качеството си на живот посредством средствата на традиционната и нетрадиционната медицина, основна роля се определя на здравното възпитание и обучение.

Програмата Сечени има две фази, като първата стартира през 2001 г., обявявайки 55 програми с безвъзмездна финансова помощ в стойност на 100 милиарда форинта /приблизително 800 милиона

лева/. За две години централно са осигурени финансови средства за инвестиции на стойност 626 милиарда форинта / близо 5 милиарда лева/ на бизнесмени, общински самоуправления и области. В периода на 2001-2006 г. средносрочният план обхващал 5 различни икономически програми:

- конкурентоспособност на предприятията,
- развитие на туризма,
- програма за строежи на жилища,
- икономия на енергия,
- подпомагане на заетостта.

Тези програми са били в пряка връзка с държавната програма за строеж на пътна инфраструктура, довеждаща туриста до СПА центровете. Изчерпала своите възможности през 2011 г. се продължава втората в рамките на новия план Сечени през следващите три години, използвайки европейските ресурси, унгарското правителство осигурява 2 000 милиарда форинта безвъзмездно финансиране, /8 милиарда лева стойност/ в седем икономически сектора. Приоритетите са следните: 1) **здравна индустрия**, 2)зелена икономика, 3) възобновяващи се енергийни източници, 4) строеж на жилища, 5) модернизация и подкрепа на малки и средни предприятия, 6) наука и иновация, 7) увеличаване на заетостта, 8) развиване на транспорта - транзитираща икономика.

Очевидно в момента най-печеливша е здравната индустрия. Тя интегрира в себе си здравния туризъм, фармакологията, биотехнологията, индустрията за красотата и здраве, производство и бутилиране на минерални и лечебни води. За нас като страна, която разчита на рекреационния си потенциал за развитие на туризма, специален интерес представлява емисията на **Кредитната Карта Сечени**, с която от нейното стартиране през 2002 г. повече от 125 хиляди предприемачи са се финансирани с ниски лихви на стойност от 726 милиарда форинта /близо 5,5 милиарда лева/. Първият план Сечени разполагал с финансови средства в държавния бюджет през 2001 г. на стойност на 296 милиарда форинта /2,2 милиарда лева/, а през следващата 2002 г. с 331 милиарда форинта /2,35 милиарда лева/.

Една нереализирана възможност е и прилагането на т.нар. „Карта СЕП“- почивна карта минерална баня Сечени. Тя включва три отделни сметки: за хотелиерски услуги до годишен бюджет 225 хиляди форинта (1600 лева), за топла храна 150 хиляди форинта (1070 лева), за здравни услуги 75 хиляди форинта (536 лева) общо на стойност 450 хиляди форинта (3103 лева). Ползвателите се присъединяват постоянно, тъй като присъединяването е безплатно, броят на присъединените търговски обекти непрекъснато се увеличава, което стимулира работодателите за достъп.

Идеен модел за развитие на здравния туризъм

Следвайки стратегическите документи в областта на туризма, биха могли да се очертаят и насоките за развитие на здравния туризъм. Те са съотносими и се базират на оценените предпоставки - наличните туристически природни ресурси, изградената туристическа инфраструктура, качествената характеристика на околната среда и наличието на добра обучителна среда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основа на представения теоретичен анализ считаме за целесъобразно да изведен добрите възможности за България. Фокусът е на териториално ниво, където са разполагаемите туристически ресурси, с които се произвежда определен туристически продукт (Станева, 2013 б).

Определено рамкираща роля има институционалното направление, но местното териториално ниво е със своите отговорности в целия процес на управление - планиране, организиране, координация и

контрол. Ако се приложи системният подход при организиране на управленския процес, съвсем ясно могат да се дефинират и основните отговорности на местно (териториално) и фирмено ниво.

Ключова роля за напредъка в тази област има преосмислянето на възможностите, които предоставя съществуващата природна среда и материална база, осъзнаването на необходими промени в цялостната организация на сектора чрез въвеждане на иновативни туристически продукти с отговорност към балансирано използване на природните туристически ресурси и с респект към туристическата сигурност (Станева. 2013 в).

ЛИТЕРАТУРА:

1. Вълев Ю. (2014). Визуализирана методика за начално обучение по конен спорт, дисертация, с.79.
2. Димитрова, Б. (2009). *Спа култура и аква практики*. Учебник за ОКС „магистът“. Изд. Авангард прима. София, с. 83-86.
3. Димитрова, Б. (2012). *Аква практики*. София: издателство Авангард Прима, с 44-46..
4. Станева, К. (2010). Използвани за геотерапевтични цели. : гмр, 5, 29-31.
5. Станева, К. (2009). Геомедицина и геотерапия- перспективи и насоки за развитие в България: гмр, 10, 7-9.
6. Станева, К. (2013). Устойчиво управление на находищата с минерални води в условията на динамичен СПА-туризм. Гмр, 6, 29-33.
7. Станева, К. (2013). Уелнес концепцията – предизвикателства и възможности за динамично развитие на съвременния човек- сборник научни трудове на годишната университетска научна конференция в Националния военен университет “Васил Левски”, issn 1314-1937, 13-20
8. Станева, К. (2013). Основи на спа и балнеотуризма. Isbn 978-619-160-202-5. Авангард прима.
9. Станева, К., Маламов, В. (2017). Модел за общинска туристическа идентичност. - сб. Доклади на нву, issn 1314-1937, т. 5, 116-124.
10. Dimitrova, B. (2014). The enotherapy as an effective financial instrument for the wine tourism. International scientific conference for tourism “spa and wine”- part of the culture corridor – cultural routes. Proceedings Blagoevgrad. Faculty of economy, tourism department. SW University, p. 55-61.
11. Nesheva, I. (2015). Benefits of the physical activity and the elaborated program mental prevention gym for women with normal pregnancy. Research in kinesiology, 43 (2), 210-214.
12. Staneva, K. (2016). An evaluation of the potential of cross- border region bulgaria-serbia for development of wellness, medical spa and spa tourism - possibilities and perspective. Atlas tourism and leisure review, volume 2016 – 3, health, wellness and spa tourism in the balkans, 43-58. Netherlands.
13. Trendafilov, D., & Dimitrova, B. (2013). Aqua spinning as anti-stress health prevention. Acts of conference “physical education and sport”. Montenegro, 2013, no 37-39 / XI, p. 454-460. ISSN: 1451-7485 (9771-4517-48001).

Контакти:

Доц. Красимира Станева, доктор

ЛТУ София

E-mail: bagg.ks@gmail.com